

Actualisatie natuurtoets - Herontwikkeling 'De Golfkop', Mondriaanlaan

Toetsing van bestemmingsplanwijziging aan de Omgevingswet

16 april 2024

Kenmerk R001-1295871TJL-V01-kst-NL

Verantwoording

Titel	Actualisatie natuurtoets - Herontwikkeling 'De Golfkop', Mondriaanlaan
Opdrachtgever	Gemeente Veendam
Projectleider	Ilse van Ekris
Auteur(s)	Tjebbe Leen
Tweede lezer	Tim van Leeuwen
Uitvoering meet- en inspectiewerk	Tjebbe Leen
Kenmerk	R001-1295871TJL-V01-kst-NL
Aantal pagina's	24 (exclusief bijlagen)
Datum	16 april 2024
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale verwerking. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

TAUW bv
W.A. Scholtenstraat 3a
Postbus 722
9400 AS Assen
T +31 59 23 91 30 0
E info.assen@tauw.com

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Doel	5
1.2	Wettelijk kader	5
1.3	Hoe is de natuur in Nederland beschermd?	6
1.3.1	Natura 2000-gebieden	6
1.3.2	Provinciaal beschermde gebieden	6
1.3.3	Houtopstanden	7
1.3.4	Beschermde soorten	7
1.4	TAUW en biodiversiteit	7
1.5	Kwaliteit	7
2	Huidige situatie, beoogde ontwikkeling en uitgangspunten	8
2.1	Huidige situatie	8
2.2	Beoogde ontwikkeling	10
2.3	Uitgangspunten werkzaamheden en toetsing	11
3	Soortenbescherming	12
3.1	Beschermingsregime en bepalingen	12
3.2	Vrijstellingen	12
3.3	Algemene zorgplicht en specifieke zorgplicht	13
3.4	Werkwijze	15
3.5	Te toetsen soorten	15
3.5.1	Mogelijk aanwezige soorten op basis van literatuuronderzoek	15
3.5.2	Met zekerheid afwezige soorten op basis van habitat en/of ingreep	16
3.6	Toetsing beschermde soorten	16
3.6.1	Vleermuizen	16
3.6.2	Vogels	19
4	Conclusies en aanbevelingen	21
4.1	Aanleiding en doel	21
4.2	Relevante natuurwet- en regelgeving	21
4.3	Conclusies toetsing soortbescherming	21
4.3.1	Omgevingswet	21

4.4	Consequenties planvorming en uitvoering	22
4.5	Aanbevelingen en kansen biodiversiteit.....	23
5	Literatuur	24

1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft het doel van de toetsing, de relevante natuurwetgeving, de wijze van kwaliteitsborging en de bij de toetsing gehanteerde uitgangspunten.

In 2021 heeft bureau Waardenburg een notitie quickscan beschermde soorten opgeleverd ten behoeve van 3 locaties in Veendam en Wildervank. Eén van deze locaties betreft de 'Golfkop' te Veendam. Deze quickscan is verouderd en diende opnieuw uitgevoerd te worden. Deze rapportage bevat een actualisatie van de eerder uitgevoerde quickscan.

1.1 Doel

In opdracht van de gemeente Veendam heeft TAUW bv onderzoek gedaan naar de consequenties van de geldende natuurwet- en regelgeving voor het wijzigen van het bestemmingsplan en het realiseren van enkele woonblokken aan de Mondriaanlaan te Veendam. Het bestemmingsplan kan alleen worden vastgesteld als dit niet in strijd is met de geldende wet- en regelgeving. Deze quickscan toetst of het nieuwe bestemmingsplan redelijkerwijs uitvoerbaar is binnen de kaders van de in paragraaf 1.2 genoemde uitvoeringsbesluiten. Dit is het geval als de ontwikkeling geen negatieve effecten heeft op de genoemde uitvoeringsbesluiten, of als redelijkerwijs mag worden aangenomen dat de benodigde omgevingsvergunning verstrekt zal worden.

In deze rapportage volgt het antwoord op de volgende vragen:

- Hoe is de natuur in Nederland beschermd?
- In hoeverre kan de beoogde ontwikkeling gevolgen hebben voor beschermde natuur?
- Zijn maatregelen en/of een omgevingsvergunning nodig?
- Is het bestemmingsplan redelijkerwijs uitvoerbaar?

1.2 Wettelijk kader

De Omgevingswet beschermt bijzondere natuurgebieden (met name Natura 2000-gebieden), planten- en diersoorten en houtopstanden. De bescherming is geregeld in de Omgevingswet zelf (Ow) en/of in één van de vier uitvoeringsbesluiten. Die uitvoeringsbesluiten zijn:

- Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)
- Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl)
- Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl)
- Omgevingsbesluit (Ob)

In deze natuurtoets wordt waar relevant verwezen naar de artikelnummers in de wet of de uitvoeringsbesluiten.

Het beschermingsregime gaat uit van het 'nee, tenzij-principe'. Dit betekent dat plannen of projecten geen schade mogen toebrengen aan natuurgebieden, beschermde planten en dieren of houtopstanden tenzij daarvoor onder voorwaarden toestemming is verleend in de vorm van een omgevingsvergunning. Gedeputeerde Staten (GS) van de provincie Groningen is het bevoegd gezag voor het verlenen van toestemming door middel van een omgevingsvergunning of kan hiervoor een bindend advies geven. Provinciale Staten (PS) van de provincie Groningen kunnen in de omgevingsverordening bepalen dat voor bepaalde beschermde soorten een vrijstelling van verbodsbepalingen geldt. Naast de Omgevingswet gelden door de provincie in de omgevingsverordening vastgelegde (aanvullende) beschermingsregels voor natuurgebieden die deel uitmaken van provinciaal beschermde gebieden zoals het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

1.3 Hoe is de natuur in Nederland beschermd?

1.3.1 Natura 2000-gebieden

In Nederland zijn ruim 160 gebieden aangewezen als Natura 2000-gebied, gebieden met in Europees opzicht belangrijke natuurwaarden. De hierbij relevante Europese richtlijnen zijn de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992). De verplichting om gebieden aan te wijzen is vastgelegd in artikel 2.31a lid 1 Ow. De aanwijzing van Natura 2000-gebieden is een bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV; artikel 2.44 Ow). De afstand tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied 'Zuidlaardermeergebied' is circa 10 kilometer.

Verstoringsfactoren zoals geluid, licht en optische verstoring in de aanlegfase en gebruiksfase zorgen vanwege de afstand en aard van de werkzaamheden met zekerheid niet tot negatieve effecten in Natura 2000-gebieden.

Effecten in Natura 2000-gebieden door een projectbijdrage aan de stikstofdepositie worden gezien de aard en tijdsduur van het voornemen niet verwacht. Uitsluitel hierover is echter alleen mogelijk door een stikstofberekening uit te voeren in AERIUS Calculator. Bij het vaststellen van het bestemmingsplan is het belangrijk om zekerheid te hebben over deze effecten. Om deze effecten uit te sluiten, dient er een AERIUS-berekening uitgevoerd te worden. Met behulp van dit rekenprogramma kan worden getoetst of een plan of project leidt tot extra stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden.

1.3.2 Provinciaal beschermde gebieden

Veel natuurgebieden in Nederland zijn beschermd als het NNN, een netwerk van bestaande en nieuw in te richten natuurgebieden door heel Nederland. De meeste Natura 2000-gebieden maken ook deel uit van het NNN. De begrenzing van het NNN is, behalve in Rijkswateren, een bevoegdheid van GS van de provincies, vast te leggen in de omgevingsverordening (artikel 2.44 lid 4 Ow). Ook worden daarin regels gesteld met als doel 'de bescherming, instandhouding, verbetering en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Nederland' (artikel 7.8 Bkl). Het plangebied maakt geen deel uit van het NNN. De afstand tot het dichtstbijzijnde NNN-gebied is 8 km.

Een toetsing van effecten op het NNN als gevolg van ontwikkelingen die daarbuiten plaatsvinden (externe werking) is in provincie Groningen niet van toepassing. De ontwikkeling die in het bestemmingsplan mogelijk gemaakt wordt heeft daarmee zeker geen negatief effect op het NNN.

In de provincie Groningen zijn naast het NNN ook gebieden aangeduid en beschermd als Bos- en natuurgebieden buiten het NNN, Zoekgebieden robuuste verbindingzone en Leefgebied weiden en akkervogel. Het plangebied maakt geen deel uit van deze gebieden. De ontwikkeling die in het bestemmingsplan mogelijk gemaakt wordt heeft daarmee zeker geen negatief effect op deze gebieden.

1.3.3 Houtopstanden

Bomenrijen langer dan 20 bomen en houtopstanden groter dan 10 are (0,1 hectare) zijn beschermd, met enkele uitzonderingen (artikel 11.111 Bal). De bescherming heeft als doel het totale bosoppervlak in Nederland ten minste te behouden. Eventuele effecten op beschermde houtopstanden zijn hier niet aan de orde, omdat geen bomen worden gekapt.

1.3.4 Beschermde soorten

Diverse planten- en diersoorten zijn beschermd, wat betekent dat negatieve effecten zoveel mogelijk voorkomen moeten worden. Onderscheid wordt gemaakt in Europeesrechtelijk beschermde soorten en soorten die in nationaal opzicht (artikel 11.54 Bal incl. bijlage IX met een lijst van soorten) beschermd worden. Bij Europeesrechtelijk beschermde soorten wordt onderscheid gemaakt in vogels (artikel 11.37 Bal) en andere soorten (artikel 11.46 Bal). Vanwege het mogelijk voorkomen van (beschermde) flora en fauna in en nabij het plangebied is onderzoek naar de mogelijke gevolgen voor beschermde soorten noodzakelijk.

1.4 TAUW bv en biodiversiteit

Naast de natuurwet- en regelgeving zijn er in alle projecten kansen waarmee dit project kan bijdragen aan herstel van biodiversiteit. In het hoofdstuk "Conclusies en aanbevelingen" zijn enkele van deze kansen voor dit project beschreven.

1.5 Kwaliteit

Door inzet van deskundige ecologen en landelijk geaccepteerde onderzoeksmethodes wordt de kwaliteit van deze natuurtoets zoveel mogelijk gewaarborgd. Mede daarom is TAUW bv aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, een samenwerkingsverband van adviesbureaus die (ook) ecologisch advies geven en ecologisch onderzoek verrichten. Ondanks de inzet van deskundigen kan geen volledige zekerheid worden gegeven over de aan- of afwezigheid van beschermde soorten. Dat komt doordat sommige beschermde soorten een hele lage trefkans hebben, soms in heel kleine aantallen voorkomen en in sommige jaren zelfs helemaal afwezig kunnen zijn.

2 Huidige situatie, beoogde ontwikkeling en uitgangspunten

Dit hoofdstuk beschrijft de huidige situatie, het voorgenomen plan en de uit te voeren werkzaamheden.

2.1 Huidige situatie

Figuur 2.1 toont de ligging van het plangebied. Het gaat om de 'Golfkop' (lokaal bekend als het "paardenweilandje") aan de Mondriaanlaan te Veendam, in de provincie Groningen.

Figuur 2.1 Ligging van het plangebied (globaal begrensd)

Figuur 2.2 geeft een sfeerimpressie van het gebied. Het plangebied bestaat uit een oude paardenweide, voornamelijk bestaand uit grasland en enkele kruidachtigen zoals brandnetel, zuring en speenkruid. Het grasveld wordt goed bijgehouden en met name de noord- en westzijden van het veld zijn tamelijk kort gemaaid. Er zijn geen bomen aanwezig in het plangebied. In het noordoosten van het plangebied ligt een zandbult en ligt het gebied braak. Tevens zijn hier rijplaten aangebracht die richting het westen van het plangebied liggen. De oever van de sloot ten oosten en zuiden van het plangebied is aan alle kanten beschoeid. Op en in het water zit weinig vegetatie en er liggen stukken hout in het zuidoosten van de sloot. Het plangebied ligt in de buurt 'Buitenwoel' en voornamelijk in het westen en zuiden van het plangebied ligt de rest van deze woonwijk.

In het noorden liggen enkele huizenblokken met daarachter een bosperceel op 400 m afstand van het plangebied. In het oosten ligt de wijk Veendam-Oude Ae met daarachter een chemiebedrijf.

Figuur 2.2 Impressie van het plangebied

2.2 Beoogde ontwikkeling

Het gaat om het wijzigen van het bestemmingsplan van het perceel en het bouwen van enkele huizenblokken op de 'Golfkop' aan de Mondriaanlaan in Veendam. Het plangebied had eerst de bestemming 'groen en woongebied' echter bevatte de grond niet over een bouwvlak. Het perceel zal veranderen naar bestemming "woongebied" op basis van het bestemmingsplan 'Buitenwoel herziening' (BJZ.nu, 2023).

Bij de realisatie van de huizenblokken wordt een extra weg aangelegd, parkeerplaatsen gerealiseerd en bomen geplant. Gezien er geen bomen aanwezig zijn in het plangebied dient er niks gekapt te worden. Het wateroppervlak naast het plangebied wordt ongemoeid gelaten.

2.3 Uitgangspunten werkzaamheden en toetsing

De volgende uitgangspunten zijn gehanteerd bij het onderzoek naar effecten op beschermde soorten:

- Er worden geen bomen en struiken gekapt
- Er worden geen gebouwen gesloopt of gerenoveerd
- Er wordt geen oppervlaktewater vergraven of gedempt

3 Soortenbescherming

Dit hoofdstuk beschrijft of het voorgenomen plan of project negatieve effecten heeft op beschermde flora en fauna en of vervolgstappen nodig zijn.

3.1 Beschermingsregime en bepalingen

De Omgevingswet beschermt in het wild levende dier- en plantensoorten. Het gaat onder meer om soorten die in Nederland, maar soms ook in Europa in hun voortbestaan worden bedreigd. Er worden drie beschermingsregimes onderscheiden:

- Vogels: Het gaat hier om alle inheemse vogels in hun natuurlijke verspreidingsgebied. Wettelijk kader: artikel 11.37 Bal. Ze zijn Europees beschermd via de Vogelrichtlijn (1979)
- Dieren en planten: Het gaat hier om inheemse dieren en planten, die Europees beschermd zijn door de Habitatrichtlijn (1992) en/of de verdragen van Bern en Bonn (1979). Wettelijk kader: artikel 11.46 Bal
- Nationaal beschermde soorten: Het gaat hier om soorten die niet onder de reikwijdte van de Vogel- of Habitatrichtlijn of de verdragen van Bern en Bonn vallen. Wettelijk kader: artikel 11.54 Bal. Deze soorten zijn wel nationaal beschermd

Per beschermingsregime geldt een verbodsbepaling. Tabel 3.1 geeft een samenvatting van de verbodsbepalingen. Ze voorzien in de bescherming van verblijfplaatsen en de bescherming tegen versturende invloeden. Gedeputeerde Staten van provincie Groningen kan een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit verlenen waarmee het bevoegd gezag ondanks die verbodsbepalingen tóch toestemming geeft voor een bepaald project. Dit kan alleen wanneer er sprake is van een geldend wettelijk belang, er geen reële alternatieven zijn en er geen effect is op de staat van instandhouding van beschermde soorten. Wettelijk kader bij de verlening van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit is het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl), en dan in het bijzonder de artikelen 8.74j, 8.74k en 8.74l voor respectievelijk vogels, andere Europeesrechtelijk beschermde soorten en nationaal beschermde soorten.

3.2 Vrijstellingen

In bijlage IX bij het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) is ook een aantal in Nederland algemene soorten amfibieën en zoogdieren vermeld die landelijk beschermd zijn. Het wettelijk kader is artikel 11.54 Bal. Voorbeelden van zulke soorten zijn gewone pad en bruine kikker. Provinciale Staten van de provincie Groningen heeft bij verordening deze soorten 'vrijgesteld'. Dit betekent dat voor deze soorten geen omgevingsvergunning nodig is voor werken gericht op ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en beheer en onderhoud. Wel geldt ook voor deze soorten de zorgplicht (zie paragraaf 3.3). Vrijgestelde soorten zijn niet meegenomen in deze natuurtoets.

Tabel 3.1 Verbodsbepalingen soortenbescherming. VR = Vogelrichtlijn, HR = Habitatrichtlijn. Cijfers verwijzen naar de wetsartikelen in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal)

Beschermingsregime	Vogels - VR	Dieren – HR/Bonn/Bern	Planten – HR/Bonn/Bern	Dieren - nationaal	Planten - nationaal
Verbodsbepaling					
Dieren of planten:					
Doden of vangen	11.37.1.a	11.46.1 a		11.54.1.a	
Storen/verstoren	11.37.1.d (tenzij 11.37.3)	11.46.1 b			
Plukken, verzamelen, afsnijden, ontwortelen of vernielen			11.46.1.e		11.54.1.c
Onder zich hebben of vervoeren	11.39.1	11.47.1.b	11.47.1.b		
Nesten, voortplantingsplaatsen, rustplaatsen:					
Vernielen, beschadigen of wegnemen nesten	11.37.1.b				
Beschadigen of vernielen rustplaatsen (alleen HR en nationaal: of (vaste) voortplantingsplaatsen)	11.37.1.b	11.46.1.d		11.54.1.b	
Eieren:					
Vernielen (alleen VR en nationaal: of beschadigen)	11.37.1.b	11.46.1.c		11.54.1.c	
Rapen	11.37.1.c	11.46.1.c			
Onder zich hebben	11.37.1.c				

3.3 Algemene zorgplicht en specifieke zorgplicht

Voor alle activiteiten die gevolgen kunnen hebben voor planten- en diersoorten geldt zowel een 'algemene zorgplicht' als een 'specifieke zorgplicht'. De algemene zorgplicht (artikelen 1.6 – 1.7a Ow) houdt in dat eenieder 'voldoende zorg' draagt voor de fysieke leefomgeving (artikel 1.6 Ow) en dat activiteiten waarvan men kan weten dat die schadelijk zijn voor de fysieke leefomgeving achterwege worden gelaten of dat mogelijke gevolgen daarvan tot een minimum beperkt worden (artikel 1.7 Ow).

De 'specifieke zorgplicht' is aanvullend op de 'algemene zorgplicht'. Deze is voor wat betreft flora- en fauna-activiteiten¹ wettelijk vastgelegd in artikel 11.27 van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Een 'flora- en fauna-activiteit' is een 'activiteit met mogelijke gevolgen voor van nature in het wild levende dieren of planten'.

Het onderzoek dat ter voorbereiding van een flora- en fauna-activiteit gedaan moet worden en de voorwaarden waaraan zo'n activiteit in elk geval moet voldoen zijn aangegeven in lid 2 van artikel 11.27 Bal. De specifieke zorgplicht geldt voor alle soorten, dus ook voor bedreigde soorten die niet in een van de lijsten van beschermde soorten vermeld worden en die dus niet expliciet beschermd worden. Het betreft in elk geval de volgende soorten en hun leefgebieden of natuurlijke habitats:

- In het wild voorkomende vogelsoorten
- In het wild levende planten- en diersoorten die vermeld zijn in de bijlagen II, IV of V van de Europese Habitatrichtlijn
- Nationaal beschermde planten- en diersoorten (bijlage IX Bal)
- Bedreigde soorten planten en dieren die zijn vermeld in rode lijsten²

Vaak zal het maken en volgen van een ecologisch werkprotocol afdoende zijn om schade aan planten en dieren te voorkomen of te minimaliseren en daarmee te voldoen aan beide zorgplichten.

Voor Natura 2000-activiteiten en voor houtopstanden gelden ook specifieke zorgplichten. Deze zijn vastgelegd in artikel 11.6 Bal voor Natura 2000-activiteiten en artikel 11.116 Bal voor houtopstanden.

Uit het voorgaande blijkt dat bij projecten en plannen niet alleen rekening gehouden moet worden met beschermde soorten maar ook met andere, o.a. bedreigde soorten. Deze natuurtoets beschrijft en beoordeelt alle mogelijke effecten op beschermde soorten en geeft een advies wat naar onze mening de meest verstandige vervolgstappen zijn. Wij adviseren bij uitvoering van werkzaamheden rekening te houden met het eventuele voorkomen van andere -niet beschermde- soorten waarvoor de zorgplicht van toepassing is. TAUW bv kan u desgewenst adviseren welke maatregelen u kunt nemen om ook schade aan niet-beschermde soorten te voorkomen of in elk geval te minimaliseren. Het bevoegde gezag kan u daar ook naar vragen. De mogelijke gevolgen van de specifieke zorgplicht voor het hier onderzochte project zijn nog niet op soortniveau onderzocht.

¹ Begrippenlijst in de bijlage bij artikel 1.1 Ow

² Wettelijk kader: artikel 2.19, vijfde lid, onder a, onder 3° Ow

3.4 Werkwijze

De mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten is bepaald aan de hand van de volgende gegevens:

- Regionale en landelijke verspreidingsatlassen en -data
- Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)
- [De Ecoviewer van TAUW](#)
- Een oriënterend veldbezoek op 28 maart 2024. Tijdens het oriënterende veldbezoek is gecontroleerd of de locatie voldoet aan eisen die soorten aan hun leefomgeving stellen. Ook is gekeken naar de aanwezigheid van (sporen van) beschermde soorten.

3.5 Te toetsen soorten

3.5.1 Mogelijk aanwezige soorten op basis van literatuuronderzoek

Tabel 3.2 geeft een overzicht van alle beschermde soorten die op basis van verspreidingsgegevens mogelijk in (de omgeving van) het plangebied voorkomen.

Tabel 3.2 Beschermde soorten die op basis van verspreidingsgegevens mogelijk in (de omgeving van) het plangebied voorkomen

Soortgroep	Mogelijk aanwezige beschermde soorten
Flora	-
Grondgebonden zoogdieren	Bever (artikel 11.46 Bal), boommarter, bunzing, das, eekhoorn, grote bosmuis, haas, hermelijn, otter, steenmarter (artikel 11.54 Bal)
Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, kleine dwergvleermuis, laatvlieger, tweekleurige vleermuis, rosse vleermuis, gewone grootoorvleermuis, watervleermuis, meervleermuis, franjestaart, baardvleermuis (artikel 11.46 Bal)
Vogels - jaarrond beschermde nesten	Huismus, gierzwaluw, steenuil, roek, grote gele kwikstaart, kerkuil, slechtvalk, ooievaar, buizerd, boomvalk, havik, ransuil, sperwer, wespendif, zwarte wouw (artikel 11.37 Bal)
Vogels - jaarrond beschermd: afhankelijk van ecologische factoren	Onder andere huiszwaluw, boerenzwaluw, boomkruiper, bonte vliegenvanger, koolmees, pimpelmees, spreeuw, zwarte roodstaart, torenvalk, ekster, grote bonte specht, groene specht, grauwe vliegenvanger, raaf (artikel 11.37 Bal)
Vogels – in gebruik zijnde nesten	Algemene soorten zoals merel, scholekster en houtduif (artikel 11.37 Bal)
Amfibieën	Poelkikker (artikel 11.46 Bal)
Reptielen	-
Vissen	-
Vlinders	Grote vos (artikel 11.54 Bal)
Libellen	Groene glazenmaker (artikel 11.46 Bal)
Overige ongewervelden	-

3.5.2 Met zekerheid afwezige soorten op basis van habitat en/of ingreep

Op basis van de afwezigheid van geschikt habitat in en nabij het plangebied worden de aanwezigheid van en negatieve effecten op de volgende beschermde soort(groep)en op voorhand uitgesloten: flora, grondgebonden zoogdieren, jaarrond beschermde nesten, amfibieën, reptielen, vissen, vlinders, libellen en overige ongewervelden.

Veel soorten stellen specifieke eisen aan hun habitat. Het plangebied betreft alleen een oud paardenweiland dat bestaat uit grassen en enkele kruidachtige. Verder betreft het plangebied geen grotere vegetatie zoals bomen, struiken, waardplanten of andere schuil of nestmogelijkheden. Hetzelfde geldt voor het ontbreken van gebouwen en bouwwerken. Verder ontbreekt het in het plangebied aan natuurlijke biotopen zoals bos, heide, moeras en vennen. De aanwezige bomen in de directe omgeving van het pand bevatten geen holtes of nesten van beschermde diersoorten. Het wateroppervlakte direct naast het plangebied betreft een beschoeide oever en er is enkel heel schaarse vegetatie aanwezig in het water.

Rond het plangebied zijn binnen een straal van 100 m geen nesten ,gebouwen of holten waargenomen die door buizerd, havik, ransuil, boomvalk, sperwer, roek, slechtvalk, wespandief, havik, zwarte wouw en raaf in gebruik kunnen zijn als nestlocatie. Het voorkomen van essentieel leefgebied van deze soorten in en direct rondom het plangebied is uitgesloten. De voorgenomen ontwikkeling heeft met zekerheid geen negatief effect op de hierboven beschreven soorten en soortgroepen. Deze soort(groep)en worden niet verder behandeld in deze rapportage.

Samengevat zijn alleen vleermuizen en algemene broedvogels relevant voor deze toetsing.

3.6 Toetsing beschermde soorten

In de volgende paragrafen zijn de effecten van de beoogde ontwikkeling op de in tabel 3.2 genoemde soorten beschreven.

3.6.1 Vleermuizen

Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld. Er zijn drie typen leefgebied van vleermuizen te onderscheiden, namelijk: verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes. Deze worden hieronder per type leefgebied beschreven. Verblijfplaatsen van vleermuizen zijn te allen tijde wettelijk beschermd. Indien foerageergebied en/of vliegroutes een essentieel onderdeel van het leefgebied van vleermuizen vormen, zijn deze functies eveneens wettelijk beschermd. Er wordt daarom onderscheid gemaakt in essentiële foerageergebieden en vliegroutes en niet-essentiële foerageergebieden en vliegroutes. Let wel dat vliegroutes soms al foeragerend worden gebruikt en dat onderscheid soms vaag is.

3.6.1.1 Verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen van vleermuizen bevinden zich, afhankelijk van de soort, in woningen, allerlei andere bouwwerken zoals kerken, kantoorpanden en bunkers, in grotten, in boomholtes of achter schors en in kieren van bomen.

Globaal kan daarbij onderscheid gemaakt worden tussen in gebouwen verblijvende vleermuissoorten en in bomen verblijvende vleermuissoorten. Omdat vleermuizen een duidelijke jaarcyclus kennen, maken we onderscheid tussen verschillende typen verblijfplaatsen, namelijk zomer-, kraam-, paar- en winterverblijfplaatsen.

Het voornemen heeft geen effect op bomen in de omgeving zolang deze niet 's avonds of 's nachts worden aangelicht. Hier kan een lichtprotocol voor worden opgesteld. Mogelijk voorkomende soorten in bomen zijn ruige dwergvleermuis, kleine dwergvleermuis, rosse vleermuis, gewone grootvleermuis, watervleermuis, meervleermuis, baardvleermuis en franjestaart. Directe effecten op de verblijfplaatsen voor deze soorten in bomen is uitgesloten gezien de werkzaamheden alleen aan het grasveld plaatsvinden. Hieronder wordt daarom verder alleen ingegaan op verblijfplaatsen in gebouwen.

Zowel gewone dwergvleermuis, gewone grootvleermuis, kleine dwergvleermuis, laatvlieger, meervleermuis, ruige dwergvleermuis, franjestaart, baardvleermuis als tweekleurige vleermuis maken gebruik van bebouwing als verblijfplaats. Ook franjestaart, baardvleermuis en watervleermuis kunnen in de winter in gebouwen verblijven, echter gebeurt dit vaak in ondergrondse gebouwen/kunstwerken zoals ijskelders, grotten en bunkers. Verder komen deze soorten voornamelijk voor in en rondom bosrijke gebieden.

Alle verblijven van hierboven genoemde gebouw bewonende vleermuissoorten worden ook uitgesloten gezien de werkzaamheden plaatsvinden op een grasveld waar geen bebouwing aanwezig is. In het kader van zorgplicht moet in de planregels worden opgenomen dat in de nieuwe bestemming uitstralende verlichting naar de omgeving moet worden voorkomen. Ook straatverlichting moet zo veel mogelijk naar beneden worden afgesteld zodat alleen de noodzakelijke locaties worden verlicht.

Het voorkomen van verblijven van vleermuizen in het plangebied en negatieve effecten door het voornemen zijn met zekerheid uitgesloten. De voorgenomen ontwikkeling heeft geen negatief effect op de hierboven genoemde soorten. Nader onderzoek naar en het aanvragen van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit is voor deze ontwikkeling dan ook niet nodig.

3.6.1.2 Foerageergebieden en vliegroutes

Foerageergebieden en vliegroutes van vleermuizen zijn onder andere (lijnvormige) groen- of waterstructuren zoals struweel, bomenrijen, andere opgaande begroeiing en watergangen. Gezien er werkzaamheden gaan plaatsvinden op een plangebied bestaande uit een oud paardenweiland verdwijnen er geen groen- of waterstructuren die kunnen dienen als onderdeel van het foerageergebied of vliegroute. Echter zitten beide structuren wel direct naast het plangebied. Ten noorden van het plangebied bevindt zich een bomenlaan langs de straat die en ten oosten en zuiden van het plangebied bevindt zich een wateroppervlak in de vorm van een watergang (figuur 3.1). Deze structuren kunnen als foerageergebieden en vliegroutes functioneren.

Tijdens de voorgenomen werkzaamheden zal er geen directe verstoring plaatsvinden van de structuren gezien deze ongemoeid blijven. Echter kan er wel verstoring optreden door bijvoorbeeld licht. Er dient niet in de nacht gewerkt te worden en licht mag geen bomen, waterlichamen en gebouwen aanstralen. In de toekomstige situatie is het belangrijk dat er geen verlichting naar deze structuren straalt. Om aan de zorgplicht te voldoen, is het sterk aanbevolen om in de planregels op te nemen dat uitstralende verlichting naar de omgeving moet worden voorkomen in de nieuwe bestemming. Daarnaast moet de straatverlichting zo worden afgesteld dat alleen de noodzakelijke locaties worden verlicht. Door een goed opgesteld lichtplan en/of ecologisch werkprotocol kunnen negatieve effecten op mogelijke vliegroutes of foerageergebieden worden voorkomen. Door middel van deze maatregelen is hiermee uitgesloten dat foerageergebieden en/of vliegroutes verloren gaan of worden verstoord, die essentieel zijn voor het behoud van lokale vleermuispopulaties. Effecten op foerageergebieden en vliegroutes zijn uitgesloten. Een nader onderzoek naar de aanwezigheid van foerageergebieden en vliegroutes is dan ook niet nodig. Een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit, voor het aantasten van essentieel leefgebied is ook niet nodig.

Figuur 3.1 Mogelijke foerageergebieden en vliegroutes naast het plangebied

3.6.2 Vogels

3.6.2.1 Vogels – jaarrond beschermd: afhankelijk van ecologische factoren

Bij vogelsoorten uit deze categorie gaat het om vogels die vaak elk jaar terugkeren naar de omgeving waar ze eerder gebroed hebben, maar die wel flexibel zijn en een nieuw nest kunnen maken of zich elders kunnen vestigen. Het gaat dus om de bescherming van het functionele leefgebied en dit is alleen aan de orde als de betreffende soort voor zijn voortplanting uitsluitend afhankelijk is van dat functionele leefgebied en er geen alternatieven of uitwijkmogelijkheden in de omgeving zijn.

Een omgevingscan is nodig om per soort te bepalen of het nest en het functionele leefgebied bij dit voornemen jaarrond beschermd zijn. Daarbij spelen de landelijke staat van instandhouding van de soort (die bepaald wordt door onder andere verspreiding, populatie en trend), het belang van de in en nabij het plangebied aanwezige populatie en de aanwezigheid van alternatief leefgebied in de directe omgeving een belangrijke rol.

Hieronder worden de soorten behandeld die een ongunstige of zeer ongunstige staat van instandhouding hebben en mogelijk in (de omgeving van) het plangebied voorkomen. De gekraagde roodstaart en spreeuw hebben een zeer ongunstige Staat van Instandhouding (Sovon, 2023).

Gebouw broedende soorten zoals zwarte roodstaart en spreeuw kunnen voorkomen in de directe omgeving van het plangebied. Zwarte roodstaart kan in gaten en kieren van gebouwen broeden. Ze doen dit voornamelijk bij nieuwbouw, in en rondom steden en op industriegebieden. De woningen ten westen van het plangebied beschikken mogelijk over dergelijke openingen in de gevels of op de daken. Spreeuw broedt vaak met meerdere soortgenoten bij elkaar. Nesten worden zowel in natuurlijke holtes van bomen als in nestkasten en in gaten/nissen in gebouwen gemaakt. Tijdens het veldbezoek zijn echter geen nesten, of sporen hiervan, aangetroffen bij de gebouwen direct naast het plangebied. Tijdens de beoogde werkzaamheden blijven de woningen direct naast het plangebied ongemoeid en is er geen sprake van directe negatieve effecten. Gezien het ruime aanbod van alternatief leef- en foerageergebied in de directe omgeving hebben de beoogde werkzaamheden geen significante invloed op de staat van instandhouding van zwarte roodstaart en spreeuw. Negatieve effecten op de hierboven beschreven soorten zijn hiermee met zekerheid uitgesloten. Nader onderzoek naar en het aanvragen van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit voor zwarte roodstaart en spreeuw is daarom niet nodig.

3.6.2.2 Vogels – in gebruik zijnde nesten

De nesten van alle inheemse vogelsoorten zijn beschermd wanneer ze als broedlocatie in gebruik zijn. Bij het veldbezoek zijn geschikte nestlocaties van broedvogels aangetroffen, zoals de bomen en struiken rond het plangebied. Deze kunnen mogelijke nestlocaties bieden voor veel (kleine) algemene broedvogels. Een aantal hiervan zijn waargenomen gedurende het veldbezoek zoals, meerkoet, koolmees, houtduif, wilde eend, kauw en een enkele meeuwsort.

Tijdens het veldwerk is er één meerkoetnest waargenomen op het water onder de boom ten noordoosten van het plangebied het plangebied, met meerkoet op het nest (figuur 3.2). Dit nest heeft een afstand van 15m tot het plangebied. Men dient rekening te houden met het broedseizoen (zie volgende paragraaf).

De kans op een broedgeval is het grootst in de periode maart tot en met augustus. Ook buiten deze periode zijn broedende vogels mogelijk aanwezig en beschermd. Het is daarom belangrijk om hier voorafgaand aan de werkzaamheden rekening mee te houden. Het is noodzakelijk om voorafgaand aan de werkzaamheden contact op te nemen met een ecooloog om te bepalen of een controle op nesten van broedvogels noodzakelijk is (een broedvogelcontrole). Indien een broedende vogel aanwezig is, kan het nodig zijn om de werkzaamheden uit te stellen totdat de jongen zijn uitgevlogen en niet meer afhankelijk zijn van het nest. Mogelijk kan een deel van de werkzaamheden wel uitgevoerd worden door het aanhouden van een door een ecooloog vastgestelde verstoringvrije zone. Binnen deze verstoringvrije zone mogen geen tot zeer beperkt werkzaamheden worden uitgevoerd.

Figuur 3.2 Waargenomen meerkoetnest direct naast het plangebied

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Aanleiding en doel

In opdracht van de gemeente Veendam heeft TAUW bv onderzoek gedaan naar de consequenties van de geldende natuurwet- en regelgeving voor het wijzigen van het bestemmingsplan en het realiseren van enkele woonblokken aan de Mondriaanlaan te Veendam. Het bestemmingsplan kan alleen worden vastgesteld als dit niet in strijd is met de geldende wet- en regelgeving.

4.2 Relevante natuurwet- en regelgeving

Voor de toetsing van de effecten van het voornemen is de volgende wet- en regelgeving van toepassing:

Omgevingswet/Besluit activiteiten leefomgeving:

- Vogels: alle inheemse vogels zijn in hun natuurlijke verspreidingsgebied beschermd door artikel 11.37 Bal. Ze zijn Europees beschermd via de Vogelrichtlijn (1979)
- Dieren en planten: bepaalde inheemse soorten dieren en planten, die Europees beschermd zijn door de Habitatrichtlijn (1992) en/of de verdragen van Bern en Bonn (1979). Ze zijn wettelijk beschermd door artikel 11.46 Bal
- Nationaal beschermde soorten: Het gaat hier om soorten, die niet onder de reikwijdte van de Vogel- of Habitatrichtlijn of de verdragen van Bern en Bonn vallen. Deze soorten zijn wel nationaal beschermd door artikel 11.54 Bal

Provinciaal beschermde gebieden:

- Natuurnetwerk Nederland
- Bos- en natuurgebieden buiten het NNN, Zoekgebieden robuuste verbindingzone en Leefgebied weide- en akkervogel

Effecten op beschermde houtopstanden en provinciaal beschermde gebieden (NNN, ganzenrustgebied, nationale parken en dergelijke) zijn op voorhand uitgesloten. Directe effecten op Natura 2000 gebieden zijn ook uitgesloten.

Significante gevolgen op Natura 2000-gebieden als gevolg van stikstof worden gezien de kleinschalige aard van de ingreep niet verwacht maar zijn niet op voorhand uit te sluiten. Er is een AERIUS-berekening nodig om negatieve effecten voor Natura-2000 gebied 'Zuidlaardermeergebied' met zekerheid uit te sluiten.

4.3 Conclusies toetsing soortbescherming

4.3.1 Omgevingswet

De beoogde ontwikkeling heeft mogelijk negatieve effecten op door de Omgevingswet beschermde soorten namelijk algemene broedvogels.

Algemene broedvogels

Voorafgaand aan de werkzaamheden is het van belang om contact op te nemen met een ter zake kundig ecooloog om te bepalen of een broedvogelcontrole noodzakelijk is. Het broedseizoen loopt over het algemeen van maart tot en met augustus. Buiten deze periode is de kans dat er een broedvogelcontrole uitgevoerd dient te worden een stuk kleiner. Tijdens dit veldbezoek dienen eerder opgemerkte nesten van duif meegenomen te worden in de controle. Er wordt geadviseerd om een werkprotocol op te stellen met regels over het broedseizoen, nestelende vogels en verlichting (lichtprotocol).

Zorgplicht

Er dient een ecologisch werkprotocol (+lichtplan) opgesteld te worden omwille van de bestemmingsplanwijziging en de beoogde werkzaamheden. Hier worden afspraken en maatregelen in het belang van de zorgplicht vermeld. Het is sterk aanbevolen om deze maatregelen op te nemen in de planregels om ervoor te zorgen dat ze worden nageleefd.

Tabel 4.1 Samenvatting van de resultaten van de toetsing van effecten op beschermde soorten

Soortgroep	Overtreding Omgevingswet	Nader onderzoek	Te nemen maatregelen
Grondgebonden zoogdieren	Nee	Nee	Zorgplicht
Vleermuizen	Nee	Nee	Indien er 's nachts wordt gewerkt dient men de gebouwen, waterlichamen en bomen in de omgeving niet aan te lichten, ook bij de nieuwe permanente situatie.
Vogels – jaarrond beschermde nesten	Nee	Nee	Werken buiten broedseizoen
Vogels – functioneel leefgebied nest beschermd	Nee	Nee	Werken buiten broedseizoen
Vogels – broedvogels	Mogelijk	Voor start van de werkzaamheden een ter zake kundige ecooloog raadplegen om te bepalen of een broedvogelcontrole noodzakelijk is. Tijdens deze controle moet er specifiek gelet worden op bomen en het kanaaltje langs het plangebied	Bijvoorbeeld: Het afschermen van eventuele nestlocaties of het uitstellen van werkzaamheden door het inrichten van een verstoringvrije zone (in een deel van het plangebied)

4.4 Consequenties planvorming en uitvoering

De maatregelen met betrekking tot de zorgplicht kunnen tot aanpassingen van de uitvoeringsplanning en -wijze leiden, en tot het inpassen van natuurfuncties in het voornemen.

Bij werkzaamheden in het broedseizoen bestaat de kans op vertraging vanwege de kans op verstoring van broedende vogels. Met het nemen van maatregelen zijn negatieve effecten echter goed op voorhand uit te sluiten. Als uit de AERIUS berekening blijkt dat negatieve effecten kunnen worden uitgesloten, is het bestemmingsplan redelijkerwijs uitvoerbaar.

4.5 Aanbevelingen en kansen biodiversiteit

TAUW bv gelooft dat we samen de achteruitgang van biodiversiteit in Nederland kunnen stoppen. TAUW bv is daarom aangesloten bij het Deltaplan Biodiversiteitsherstel waarin overheden, marktpartijen en maatschappelijke organisaties samenwerken aan biodiversiteit als kerndoel voor de openbare ruimte. Vanuit deze ambitie kijken we met onze opdrachtgevers naar concrete en realistische mogelijkheden voor biodiversiteitsherstel in onze projecten.

Kansen in dit project

De ecologen van TAUW bv kijken verder dan de aanwezigheid van strikt beschermde soorten. Vanuit het motto 'meer biodiversiteit achterlaten dan je aantreft' signaleren we kansen voor dit project om bij te dragen aan het herstel van biodiversiteit. Hieronder geven we op beknopte wijze enkele kansen aan. Wij bespreken deze voorstellen graag met u en werken desgewenst de praktische aspecten verder uit. Voor dit project liggen er mogelijkheden voor biodiversiteitsherstel door:

- Het opstellen van een concreet ecologisch beheer- en/of inrichtingsplan, bijvoorbeeld gericht op verhoging van de bloemrijkdom voor bijen. Hierbij sluiten we zo veel mogelijk aan op de (toekomstige) situatie in uw projectgebied, gemeentelijk natuurbeleid en regionale doelsoorten en potenties. Biodiversiteit vraagt om maatwerk en ieder project is anders. In een plan nemen we de best passende maatregelen op. Voorbeelden van potentiële maatregelen zijn:
 - *Het vergroten van de diversiteit aan leefgebied voor planten en dieren door via aanplant of beheer te zorgen voor verschillende biotooptypen (water, oevers, kruidenvegetatie, struweel, bomen, bos) en geleidelijke overgangen hiertussen.*
 - *Het vergroten van diversiteit door het inzaaien van bloem/kruiden mengsels*
 - *Het versterken van populaties door te voorzien in ingebouwde nestkasten en/of verblijfplaatsen (bijv. vogels en vleermuizen).*
 - *Het beperken van verstoring door bijvoorbeeld verlichting of geluid:*
 - *Het voorkomen van lichtuitstraling door het gebruik van vleermuisvriendelijk verlichting voor lantaarnpalen en huisverlichting (amberkleurig)*
 - *Het voorkomen van lichtuitstraling door lantaarnpalen te plaatsen die naar onder gericht zijn en de verdere omgeving niet aanlichten*
 - *Het vergroten en versterken van leefgebieden voor planten en dieren door ecologisch beheer van (openbaar) groen, bijvoorbeeld door het beheer van graslandvegetaties af te stemmen op bloemrijkdom en insecten.*
 - *Het versterken van leefgebied en migratiezones door het aanbrengen van natuurlijke elementen als takkenrillen, dood hout of stenige elementen.*
 - *Het realiseren van een natuurvriendelijke oever.*

- Het opstellen van een integraal duurzaamheidsadvies. Herstel van biodiversiteit heeft raakvlakken met andere opgaven zoals energietransitie, circulaire economie, klimaatadaptatie en verstedelijkingsvraagstukken. TAUW bv is gewend projecten integraal te benaderen. Ecologen werken daarvoor vaak samen met andere experts. Ook voor uw project kunnen kansen voor biodiversiteit worden gekoppeld aan andere duurzaamheidsopgaven.

5 Literatuur

BIJ12, 2017. Kennisdocumenten beschermde soorten, gewone dwergvleermuis.

BJZ.nu. (2023). Bestemmingsplan Buitenwoel, Golfkop – Pieter de Hooghkade. In BJZ.nu [Report]. https://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0047.08BPHooghkade-0301/t_NL.IMRO.0047.08BPHooghkade-0301.pdf

Broekhuizen S., K. Spoelstra, J.B.M. Thissen, K.J. Canters, J.C. Buys, 2016. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft, 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Dietz, C., Von Helversen, O., Nill, D., & Lina, P. H. (2011). Vleermuizen: alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika : biologie, kenmerken, bedreigingen.

van Dijk A.J. & Boele A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging en Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Vleermuisprotocol 2021.

Geraadpleegde internetwebsites:

www.sovon.nl

www.verspreidingsatlas.nl

www.vleermuis.net

www.zoogdierverseniging.nl